

La Guerra del Francès al Pla de l'Estany,
(BARNOSSELL, G. & GALOFRÉ, J., ed.), Quaderns, 31, CECB,
Banyoles, 2012, pp. 69-78.

Mn. Arnautó, el gran oblidat. El combat de Banyoles segons vivències d'un soldat alemany

Joan VILARDELL

Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles, pl. de la Font, 11, 17820 Banyoles

Mn. Arnautó, el gran oblidat

Quan estudiem les operacions militars que es desenvolupen durant la guerra del Francès podem constatar, sobretot a les nostres comarques, que entre els capdavaners de les tropes abunden els clergues, frares i seminaristes. Són coneguts. El domer de Llorà, el doctor Rovira, el canonge Montaña a Manresa, Mn. Adrià Ochando (rector de La Palma), Mn. Josep Bavorès (rector de Gualba), Mn. Ramon Mas (vicari de Sallent), el pare Baldiri Valls i Capmany (franciscà a Sant Boi), el pare Francesc Piquer (frare a Coll d'Alforja), Mn. Pere Coret i Sala (responsable de l'intent fallit d'emmetzinar en massa l'exèrcit francès de Barcelona) i Mn. Antoni Arnautó (capellà a Banyoles), entre d'altres.

Són a bastament coneguts el coratge i tenacitat d'aquesta gent perquè eren conscients que serien els qui més hi perdrien si els francesos guanyaven aquesta guerra: entrarien les idees de la Revolució i es canviaria l'ordre establert de segles. En aquest cas, les conseqüències per als interessos de l'Església serien imprevisibles: pèrdua de propietats, tancament de convents i monestirs, abolicció del Sant Ofici i pèrdua de la influència social. L'aliança secular de l'altar amb el tron canviaria d'una manera o altra les regles del joc entre l'aristocràcia dominant i el poble baix. De fet, és el que va passar durant els anys d'ocupació francesa.

Però no tots els clergues i frares es varen distingir en el servei de les armes. A Sant Celoni, per exemple, tenim a Mn. Josep Bavorès, que va enardir la gent de la contrada perquè agafés les armes i va organitzar una guerrilla fins al final de la guerra. Tenia la dèria d'escruiure-ho tot en vers, fins i tot va fer un catecisme versificat, motiu d'estudi per a filòlegs especialistes en la Renaixença.

Un cas semblant pel que fa al no ús de les armes el tenim a Banyoles amb Mn. Antoni Arnautó.

Mn. Antoni Arnautó i Llistolella va néixer a Cistella (Alt Empordà) i va morir a Girona el 1847. En el moment de la invasió, era capellà a Banyoles. Durant els primers setges de Girona, la Junta Superior de Catalunya amb seu en aquesta capital i que depenia de la creada feia poc a Manresa, en veure el perill de la possible caiguda de la ciutat, hi va enviar el seu portaveu Baldiri Farró qui, reunit amb el consistori banyolí i els més notables de la vila, van designar comissionat a Mn. Arnautó per succeir a Josep Codina, de Sant Privat de Bas, que havia deixat la plaça vacant per causes que es desconeixen.

Des del primer moment Mn. Arnautó es va instal·lar al Collell, santuari que havia quedat molt afectat per la desamortització decretada per Godoy pocs mesos abans de la invasió, però que per a la feina d'organització de la Junta Auxiliar de Banyoles era un lloc ideal a recer i fora del camí de les tropes franceses fins aquell moment. Refugiats al Collell també s'hi trobaven altres personatges, entre els que destacarem fra Pere Barraca, prior de l'abadia agustiniana de Lladó i oncle per part de mare del bandoler Josep Pujol i Barraca, àlies *Boquica*. També es trobaven refugiats al santuari fra Antoni Prim, monjo cambrer del monestir de Sant Esteve; el pare Gaietà Comte, religiós servita del convent del Puig de Sant Martíria, i altres religiosos que s'havien dispersat poc abans de l'ocupació banyolina del general Lechi, com també ho havien fet els monjos de Sant Esteve. Mn. Arnautó també va coincidir al Collell amb el doctor Rovira, el seu germà Bonaventura i d'altres.

La missió de Mn. Arnautó era organitzar la rereguarda de les tropes, el cobriment de les baixes, el proveïment de queviures i municions i l'atenció hospitalària dels ferits. A tal efecte, com a comissionat de la Junta Auxiliar de Banyoles, va emetre un comunicat des del Collell en què ordenava que es presentessin al santuari els homes que s'hi indicaven, armats, municionats i amb provisions per a vuit dies. Els homes assignats a cada municipi eren: 36 de Sant Privat de Bas, 7 de la Pinya, 21 de les Preses, 13 de la Cot, 18 de Batet, 18 de Sant Joan les Fonts, 16 de Begudà, 14 de Castellfollit, 40 de Montagut, 10 de Palau de Montagut (avui Sant Jaume de Llierca), 40 de Tortellà i 32 d'Argelaguer.

Les dificultats de comunicació i mobilitat de les tropes anaven creixent, ja que els territoris de la Muntanya van ser envaïts dues vegades i els pobles de Santa Pau, Batet, la Cot, Begudà i Sant Joan les Fonts van ser els que varen patir més les conseqüències de

l'ocupació i avituallament de soldats francesos, fins el punt que, mancats de diners, van anunciar que no podien pagar les captacions de guerra que la Junta els havia assignat.

El 19 d'abril de 1811, la balança militar ja s'havia inclinat ostensiblement a favor de l'exèrcit imperial. A partir d'aquesta data, els napoleònics ja controlaven les principals ciutats i nuclis urbans del nord de Catalunya, excepte Olot, que romania insurgent. És llavors que Mn. Arnautó, des de la seva nova base d'operacions a les Preses, es va adreçar als batlles de les rodalies d'Olot i els va ordenar el següent:

Inseguint ordre del Exm. Sr. Gral. en Gefe, el Marqués de Campoverde, ruego leviantian un Someten Gral. de toda la gent habil i util per les armes i lo portian a la Vila d'Olot ben provist de queviures i municions, les que no faltaran per los que no ne tindran. Ho cumpliran les Justicies baix la multa de 50 lliures que dels bens propis de cada hu se exigiran, y los particulares que se resistescan a est important servei seran aplicats immediatament al servei de les armes per lo temps que prevé la ordenança.

Una de les preocupacions que més inquietaren Mn. Arnautó fou el bon funcionament dels hospitals de campanya, perquè l'afluència de ferits era contínua. Sobre aquest aspecte es coneixen dos documents. En un reclama als qui devien pagaments endarrerits que, amb la màxima urgència, els fessin efectius i que només els abonessin als recaptadors acreditats amb la seva firma personal. En l'altre, fa referència a determinades rendes de l'Església:

Los Hospitales Militares en que son curados aquellos nuestros hermanos, que para defender nuestra Santa Religion y de la independéncia de la Nación se hallan heridos o enfermos deben excitar nuestro zelo y caridad a su socorro y alivio: Penetrado el Gobierno de tan justos y christianos sentimientos, se ha consignado para sus crecidos e indispensables gastos el producto de todos los Beneficios vacantes, o que vacaren por muerte natural o civil de sus obtentores, las rentas de aquellos Hospicios y Hospitales que están baxo la injusta dominación francesa, la quarta antigua y moderna que antes de nuestra Santa Revolución estava en uso pagarse, las Causas Pias y demás establecimientos piadosos que no tienen obligación de Misas, Aniversarios etc.

El document és més llarg i continua fent una crida al zel i patriotisme dels eclesiàstics dels pobles respectius i demana la relació exacta de les rendes dels pobles, que vol en poder seu en un màxim de vuit dies, per la urgència en l'assistència dels ferits. Els documents estan datats a 20 d'abril i a 2 de maig respectivament.

Les comunicacions de l'exèrcit francès amb la Muntanya (comarca d'Olot) varen quedar pràcticament interrompudes al llarg de 1811 principalment a causa de la guerrilla. Mn. Arnautó estava a l'aguait del que passava i de les necessitats de les tropes, i des del seu refugi de les Preses anava coordinant les accions militars d'aquell sector. Per garantir aquestes comunicacions trencades per les operacions bèl·liques, el 9 d'abril de 1812 Olot va ser ocupada per les tropes del general Clement, que, des de Girona, passant per Banyoles, es van establir a la dita vila i ja no se'n van moure fins el final de la guerra. Olot era importantíssim estratègicament per a l'exèrcit imperial, però potser encara ho

era més com a font d'avituallament de queviures per a les tropes, que no anaven sobrades de provisions de boca.

Des del 9 d'abril no tenim més documents expedits per Mn. Arnautó en nom de la Junta. Per la seva proximitat amb Olot hagués resultat massa temerari continuar operant des de les Preses. Tampoc no tenim més documents de la Junta referits a aquell sector fins acabar la guerra al març de 1814. La pressió militar francesa amb l'ocupació dels llocs més estratègics com Olot, va obligar a la dispersió de la Junta i a l'ocultació dels seus membres.

El 22 de març de 1814, Ferran VII va passar la frontera provisional del Fluvià per Bàscara. La guerra havia acabat. És en aquesta data quan reapareix Mn. Arnautó a Banyoles organitzant les celebracions religioses. El 25 de març se celebrà un ofici cantat a la parroquia de Santa Maria en acció de gràcies amb els banyolins, que omplien l'església de gom a gom. Abans de l'ofertori, Mn. Arnautó va pujar al púlpit i va llegir la Constitució als vilatans fent-los una exhortació. Aquest potser va ser l'acte que més el va honorar. No conec cap altre document que doni testimoni d'un capellà llegint la Constitució al poble des del púlpit, si més no en aquestes latituds.

Poc temps després de la guerra, Mn. Arnautó va obtenir una canongia a la catedral de Girona, on va escriure el *Manual de Piadoses Meditacions*, editat per primera vegada a Girona el 1834 i una altra vegada el 1841. El 1836, també a Girona, publicà les *Meditacions sobre els Dolors de la Mare de Déu* i, també el mateix any, els *Evangelis de tots els Diumenges de l'any*, en quatre volums. El 1837 va publicar a la mateixa ciutat un *Promptuari Catòlic* i finalment uns *Exercicis Espirituals* el 1843. Si bé totes les seves obres són religioses, va ser l'autor gironí del seu temps que més publicà en català (MARQUÈS, 1998, p. 118).

Mn. Arnautó no va prendre mai les armes, però va ser el motor i ànima de la lluita contra els francesos de 1808 a 1811 a les terres gironines, i actualment és el gran oblidat de la Guerra del Francès. Després de 200 anys, aquest esforçat comissionat de la Junta Auxiliar de Banyoles ha d'ocupar el lloc que li pertoca a les llistes dels herois d'aquesta guerra.

El combat de Banyoles segons un soldat alemany

Fins ara tot el que s'ha publicat d'aquest combat està fonamentat en les versions oficials publicades en les gasetes francesa i espanyola respectivament.

Per part francesa, és a la *Gazette de Gironne* núm. 171 editada a dues columnes per pàgina, una en francès i l'altra en castellà, signada pel general Maximilian Lamarque. Per part espanyola, hi ha la *Gazeta Militar y Política del Principado de Catalunya*, núm. 60, signada pel general baró d'Eroles. Les dues gasetes van sortir al mateix dia, el 21 de juliol, un mes des-

prés dels fets, si bé per part espanyola vuit dies després del combat va aparèixer un avanç informatiu a la *Gazeta* núm. 54, corresponent a l'1 de juliol de 1813.

Com és a bastament conegut, ambdós exèrcits s'atribuïren la victòria, però qui en realitat va guanyar va ser la pluja copiosa i persistent durant hores que va obligar l'exèrcit espanyol a retirar-se ordenadament. Deixarem, per ser molt prodigades, aquestes versions, i ens entretindrem a conèixer la versió d'un soldat ras de cavalleria alemany que va combatre en primera línia d'aquest combat i que va anotar fil per randa les seves vivències.

Sembla que els soldats alemanys tenien un grau d'alfabetització que els feia més proclius a prendre notes del dia a dia en un dietari de butxaca. A les nostres comarques se'n coneixen dos casos. El primer és el testimoni del soldat westfalià Heinrich Raaf, de Rungsdorf, a prop de Bonn, qui va redactar per al seu nét les memòries del seu pas per Catalunya (RAAF, 1998). Raaf confirma la manca de queviures bàsics per a tota la població, incloent-hi l'exèrcit napoleònic, cosa que ja sabem per altres fonts. Ens referim als primers mesos de 1812. La paga dels soldats patia molts endarreriments i la ració alimentària era insuficient. Diu Raaf que, trobant-se a l'Empordà, la ració diària que els donaven era de dues unces de mongetes seques blanques, un quart de lliura de pa i una cullerada d'aiguardent per a tot el dia. Passaven molta gana. Continua dient Raaf que robaven verdures als horts dels pobles destruïts per on passaven i, si no en trobaven, miraven d'arrencar algun nap si n'hi havia. Anaven també a buscar cargols de vinya i se'ls menjaven fregits.

El soldat Heinrich Raaf va ser fet presoner al pont de Molins de Rei, on li van robar tot el que portava a sobre, ja que el volien afusellar junt amb altres companys. Tenia una Bíblia catòlica de butxaca que va anar a parar a mans del capellà i aquest va requerir que es presentés l'amo d'aquella Bíblia; en presentar-se Raaf i declarar-se catòlic, el mossèn va intercedir-hi i el capità va dir-li que si volia salvar la vida s'havia de fer soldat espanyol i així ho va fer, de manera que Raaf es va llicenciar al 1814 com a soldat de les files espanyoles i va tornar a casa.

L'altre soldat napoleònic també westfalià, testimoni d'excepció del combat de Banyoles, va ser Johan Bender, de qui coneixem tota la seva biografia.

Bender va néixer a la pairalia de la seva família a Lantershofen (Renània-Palatinat), el 16 de juliol de 1791. En tombar el segle XVIII, Alemanya estava dividida en Estats regits per reis i prínceps. La comarca (*landkreis*) de la Renània on va néixer Bender pertanyia al regne de Westfàlia sota la corona del rei Joaquim de Würzburg i era un protectorat de l'Imperi, i per tant satèl·lit de Napoleó, a qui fornava nombrosos contingents de soldats per engruixir el seu exèrcit.

Els westfalians anaven forçats amb Napoleó (encara que Bender en va ser una excepció, com veurem), i els contingents que anaven a Espanya eren destinats, com una mena de carn de canó, com a forces de xoc en primera línia. Els soldats westfalians eren, del conjunt

de l'exèrcit francès, els que tenien més baixes de guerra. Si a aquest fet hi sumem que no estaven acostumats a l'acusat canvi de clima de l'estiu, també eren els que tenien més baixes per malaltia en aquesta estació. Totes aquestes contrarietats van fer que les desercions del contingent alemany fossin les més abundants que va tenir l'exèrcit invasor.

La condició pagesa de Bender i el fet que les tropes estacionades al seu país requissessin bona part de les collites, va fer que no posés cap impediment quan va arribar a l'edat de ser quintat, il·lusionat amb el fet que aquesta era l'única via per conèixer països i ciutats i de ser una boca menys a alimentar per a la seva família en les dures condicions en què es trobaven. Així ho manifesta en les seves memòries, titulades *Dietari i memòries inèdites de Johan Bender*, que es troben en poder de Robert Bender, hereu de la pairalia de Lantershofen, Renània-Palatinat.

Bender va ser reclutat el febrer-març de 1812 i va ser destinat al cos de *voltigeurs* o cavalleria lleugera. Va marxar cap Koblenz i Mainz per arribar, al cap de 36 dies, a Ginebra, on va rebre instrucció militar. El 24 de juny va acabar la instrucció i el van enviar a Toulon, des d'on va ser destinat a Catalunya, a Barcelona. El baptisme de foc el va rebre en «els turons que envolten Barcelona», on la guerrilla va causar 30 baixes a la seva companyia. En aquesta acció, diu Bender que la seva tropa no té «ni gràcia ni misericòrdia», perquè va viure la brutal venjança de l'exèrcit francès sobre la població, incloses dones i velles.

Bender tenia una profunda formació religiosa inculcada pels seus pares i segueix escrivint que els soldats actuaven com animals salvatges i diu que «s'han fet brutalitats que no es poden dir per vergonya humana i per reverència de la humanitat».

A partir del mes de juny de 1812, lluita en primera línia contra l'exèrcit anglo-espanyol, on el seu batalló té moltes baixes que ja no es cobreixen, cosa que fa que s'integrin en altres batallons que són en les mateixes condicions. Paral·lelament, a causa de la pressió dels aliats al nord i est d'Europa, cada dia veu marxar més contingents que retornen a França.

Continua Bender el seu dietari dient que «amb sorpresa i alegria és conscient que viu de miracle i que per consol es refugia en les seves oracions, ja que el patiment el fa oblidar les meravelloses creacions de la natura».

Al final de 1812 va ser destinat a la ciutat de Barcelona per pocs mesos, on va tenir una vida més tranquil·la que li va permetre aprendre l'idioma (no especifica quin). A primers de 1813 el seu batalló va ser traslladat a Girona, on feien patrulles pels encontorns i sempre tenien alguna baixa causada pels *prigands* (els textos alemanys utilitzen aquest mot amb *p* i no amb *b*, com els francesos). Mentre era a Girona, va córrer el rumor que totes les unitats disperses per la rodalia havien de reunir-se a la capital. Era el mes de març. Però no havien rebut ordres en aquest sentit i per tant continuaven patrullant i sovint es topaven amb *prigands* i podien sentir «com es mofaven de nosaltres» des dels seus amagatalls.

Anota Bender que el 20 de juny van ser cridades totes les brigades que formaven el cos de l'exèrcit, fet que li va trencar la rutina. Varen sortir en direcció Figueres i es deia que l'enemic havia conquerit algunes posicions a la vila de Banyoles i que aquesta estava ocupada pels *prigands*. Banyoles, diu Bender, es trobava a cinc hores de Girona, al costat d'un fort amb guarnició francesa (fort Beurmann, a can Puig de la Bellacasa, avui seu del Consell Comarcal del Pla de l'Estany) entre Girona i Olot. Allà, diu, hi ha un llac que té mitja hora de llargada i un quart d'hora d'amplada, amb forma de mitja lluna. La fortalesa estava envoltada de muntanyes i turons.

A partir d'aquí, segueixo la transcripció fil per randa del que va viure i veure com actor d'aquell sagnant escenari (RAAF, 1998, pp. 81-99):

Llavors vàrem saber que tot era veritat i que era quelcom més que un rumor. Ens reunírem amb altres tropes pròximes sumant uns efectius de 5.000 homes i vàrem agafar el camí cap Banyoles. La nostra unitat coneixia bé aquella zona perquè cada setmana hi teníem un transport. Érem tan coneguts de l'indret que era innecessari que ens fessin papers per a l'allotjament, ja que sempre anàvem al mateix lloc.

Quan vàrem arribar a tocar de Banyoles, van sonar uns trets procedents de certa alçada. Era el 23 de juny de 1813. El nostre comandant va veure que provenien d'alguns *prigands* i va enviar-hi una companyia de cavalleria. Vàrem rebre el reforç de 180 homes del nostre batalló entre els quals hi havia en Witsch [amic personal d'en Bender].

L'enemic estava a tir i tot seguit vàrem pujar al turó a pas lleuger. La marxa travessava boscos d'oliveres i això feia que no tinguéssim una bona visibilitat. Un cop arribats a dalt es va aixecar de terra un cos de tropes enemigues que estaven estirades i disparaven contra nosaltres. En un tres i no res, 25 homes de la nostra companyia varen caure ferits i només a un d'ells se'l va poder guarir després, era el meu company Mathias Putshet de Lengsdorf. En aquest tràgic enfrontament vàrem lluitar a la baioneta, expulsant l'enemic. Darrere aquest turó n'hi havia un altre i entre aquests dos hi havia un barranc. Al cim d'aquest últim turó s'havia fet forta una altra columna enemiga i els qui havien fugit del primer turó es dirigien cap allà. Batallàvem contra els mateixos a pas de càrrega i érem testimonis de com aquests s'amagaven darrera dels murs que separaven les feixes de les vinyes i quan ens acostàvem fugien a dotzenes sense disparar cap tret i per cada dos homes nostres en fugien dotze de l'enemic. Això va demostrar l'efectivitat del nostre atac a la baioneta.

Les nostres tropes barraven el pas de l'enemic cap a les vinyes, però aquest va repel·lir-les novament. Ara el combat es tornà acarnissat. Les bales brunzien al nostre voltant i no hi havia dubte que si continuava la batalla així els dos exèrcits en sortirien perdent.

A mi, un tret em va volar la tapa de la cartutxera i un altre em va perforar el xacó [barret alt de forma troncocònica invertida i amb visera, reglamentari en gairebé tots els exèrcits europeus de l'època]. Els ferits queien sobre els ferits i els morts sobre els morts.

La guarnició de la fortalesa havia portat canons pesats al camp de batalla mentre que l'enemic, en canvi, no disposava de res més que d'alguns canons petits que havia transportat amb mules.

Gràcies al valor de les nostres tropes i al bon servei dels canons en mans de l'artilleria, començà la terrible derrota de l'enemic. Finalment aquest va ser expulsat darrere del llac, al peu d'una alta i escarpada muntanya on no estaven a l'abast dels nostres fusells però sí dels nostres canons, que havíem situat a la vora del llac i que catapultaven mort i perdició entre els espanyols. En aquest punt, a l'enemic no li quedava altra sortida que pujar a l'escarpada muntanya, però això suposava abandonar totes les armes i munició a les nostres mans i deixar-nos via lliure.

Quan vàrem entrar a Banyoles, els nostres ulls van ser testimonis d'un nou espectacle. Vàrem trobar la vila plena de cadàvers i cavalls morts. El nostre general [Maximilien Lamarque], acompanyat del general del Cos de Voluntaris [el caragirat *Boquica*] van entrar al poble a cavall sense esperar l'atac enemic confiats que els carrers de la vila estarien controlats per la fortalesa. Quan els dos generals eren prop de la plaça del mercat, de sobte un tret va ferir el general del Cos de Voluntaris, que va caure a terra. L'altre general va rebre l'atac de la cavalleria espanyola des de tots els carrers adjacents a la plaça. La nostra cavalleria va lluitar amb una valentia i un coratge prodigiosos i la cavalleria espanyola va patir una terrible derrota, per cada ferit francès ni havia tres d'espanyols.

Les tropes enemigues deuriem comptar amb 15.000 homes, ja que a Banyoles es feien les mateixes racions de pa, la qual cosa feia pensar que l'enemic era cinc vegades més fort que nosaltres. [Aquesta és una conjectura que Bender fa gratuïtament, ja que en combats i batalles de llarga durada els soldats rebien generalment més d'una ració de pa i atès que tot seguit afirma que ell en va rebre cinc.] Cadascú de nosaltres va rebre cinc racions de pa.

Arrestats al carrer hi havia els ciutadans sospitosos de ser franc-tiradors i acusats d'haver disparat al general des d'una finestra. Seguidament se'ls va conduir a l'ajuntament, on se'ls va vigilar mentre es feien les indagacions oportunes.

Se'ns va ordenar portar a l'hospital tots els camarades ferits en la batalla, primer els nostres i al dia següent els espanyols, i vàrem enterrar els morts.

Al tercer dia els arrestats varen delatar l'assassí del general i després de constatar que aquest no havia tingut cap còmplice, es varen deixar lliures els altres ciutadans arrestats. L'assassí va ser condemnat a la forca. Tanmateix li van treure l'ull dret abans de ser penjat [com s'acostumava quan l'exèrcit detenia un franc-tirador]. La pena de mort es va escriure en un pergami que posteriorment se li va subjectar al pit i a l'esquena. L'executat quedaria penjat fins que no li quedés cap os i el seu nom i el motiu de l'execució s'escriuri en els pals de la forca.

Tot i que he parlat de la mort del general del Cos de Voluntaris, aquest, després d'un llarg patiment i una cura dolorosa, es va curar. L'executat era el fuster i jo el coneixia. Sí, sovint havia fet broma amb ell [a dalt del fort Beurmann] sense sospitar el que acabaria passant.

Un cop va acabar tot vàrem tornar a Girona. El general, com a recompensa a la valentia demostrada, va deixar-nos esmolrar els sabres que tallaven com navalles d'afaitar.

En tornar a Girona tots els habitants dels carrers dels pobles pels quals passàvem havien fugit, ja que la terrible derrota que havien patit els espanyols havia escampat la por per tota la regió d'una possible venjança per part nostra. Tanmateix no es va ferir ningú, ja que aquells llocs eren una font regular d'ingressos en forma d'impostos endarrerits o per apressar ostatges. El recorregut de tornada va ser una expedició en va, ja que la gent havia abandonat les seves cases i ara ens disparava des de les muntanyes.

Fins aquí el testimoni de Johan Bender, soldat westfalià de cavalleria lleugera, que va participar en el combat de Banyoles el 23 de juny de 1813 i que es manifesta convençut que les tropes imperials havien guanyat. Bender va escriure en el diari els fets encadenats on era present amb l'òptica d'un soldat ras, que no fa preguntes i es limita a complir ordres prenent nota dels fets que passen al seu entorn.

Després de la batalla, amb el seu contingent va tornar a Girona i va contraure unes febres, com molts dels seus companys, que el van mantenir ingressat a l'hospital uns mesos. Ja hem comentat abans que, de les files napoleòniques, els soldats alemanys eren els més sensibles a les calors estivals i per aquest concepte van patir moltes baixes.

En compliment del que es va estipular al tractat de Valençay, a Bender li va arribar l'ordre d'evacuació el 9 de febrer de 1814, quan encara no estava curat del tot, i va formar part de les últimes tropes que s'anaven retirant lentament, entretingudes a inutilitzar els fortins, reductes i telègrafs que trobaven pel camí i que els mateixos francesos havien construït en el decurs de la guerra. En ple hivern va haver de passar alguna nit sota algun garrofer, fins que finalment va passar la frontera el 15 de febrer.

Les memòries de Bender no acaben aquí, ja que relata el seu llicenciament i tornada a casa bàsicament a peu, per a pocs dies després tornar a ser reclutat, aquesta volta a les ordres del general prussià Blücher, per lluitar contra Napoleó després del seu retorn de l'exili. Va passar per moltes vicissituds i va participar en molts combats fins que finalment, derrotat l'exèrcit imperial, va entrar a París i va ser definitivament llicenciat en acabar la guerra.

El combat de Banyoles va ser una de les moltes vivències viscudes per Bender en el seu períple europeu. És d'esperar que algun dia siguin editades, perquè seria una altra visió de la guerra des del 1812.

BIBLIOGRAFIA

MARQUÈS, J.M. (1998); «Arnautó i Listosella, Josep Antoni», *Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya*, (Corts, R., Galtés, J., & Manent, A., dir.), Generalitat de Catalunya & Editorial Claret, Barcelona, vol. I, p. 118.

RAAF, H. (1998); *Die Erlebnisse des Heinrich Raaf im französisch - spanischen Kriege 1811-1815*, Rheininn, Bonn.